

magazín pro přátele Zoo Brno

Zooreport

číslo 2
srpen 2018

Brněnská lvíčata

4 Mláďata

Příběh brněnských lvičat

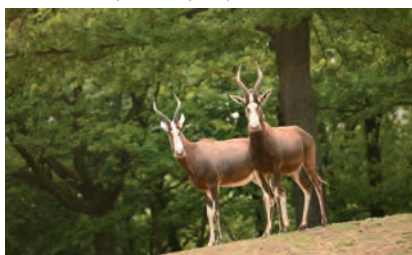
6 Anoona a Akashinga

Dvojčata nepřehlédnete

8 Africká vesnice

Žirafy a zebry doplnili buvolci

10 Unikátní ryby

Lukostřelci rybí říše

12 Novinky v Exotáriu

Lezci dýchají nejen žábrami

14 Kampaň EAZA

Děti pělý pro pěvce

16 Záchraná stanice

Rok činnosti

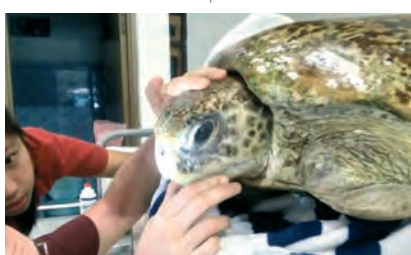
17 Středisko ekologické výchovy

Nabídka kroužků

18 Projekt Kura Kura

Koruna ze vstupného

19 Ochrana přírody

Pomáháme dudkům

Zooreport

magazín pro přátele Zoo Brno

srpen 2018

číslo 2/18, ročník XX

vychází čtyřikrát ročně

MK ČR E 17723

Vydavatel:

Zoo Brno a stanice zájmových činností, p. o.
U Zoologické zahrady 46, 635 00 Brno,
Česká republika
IČ: 00101451
tel.: +420 546 432 311
fax: +420 546 210 000
e-mail: zoo@zoobrna.cz

Nakladatel:

Moravské zemské muzeum
Zelný trh 6, 659 37 Brno
IČO: 00094862

Adresa redakce:

Zoo Brno a stanice zájmových činností, p. o.
redakce Zooreportu
U Zoologické zahrady 46, 635 00 Brno,
Česká republika
tel.: +420 546 432 370
fax: +420 546 210 000
e-mail: stuchlik@zoobrna.cz

Redakční rada:

Ing. et Mgr. Lenka Bochníčková, Bc. Jana Hadová, MVDr. Martin Hovorka, Ph.D. (předseda redakční rady), doc. MVDr. Jiří Klimeš, CSc., RNDr. Bohumil Král, CSc. (odborný poradce), Ing. Miroslava Piškulová, Bc. Eduard Stuchlík (vedoucí redaktor), doc. Ing. Josef Sucho-
mel, Ph.D., a Mgr. Michal Vaňáč.

Autorem neoznačených fotografií
a nepodepsaných textů je:
Mgr. Michal Vaňáč

Náklad:

1 600 ks v české verzi
400 ks v anglické verzi

První strana:

Mláďata lva konžského (*Panthera leo
bleyenberghi*) Anoona a Akashinga.

Foto: Eduard Stuchlík

NEPRODEJNÉ

EDITORIAL

Milé čtenářky,
milí čtenáři,

letní číslo Zooreportu se soustředí na dvě hlavní témata. Už v minulém vydání jsme na věnovali nově narozeným lvíčatům. Tentokrát se podrobněji podíváme na to, co všechno úspěšnému odchovu předcházelo a kolik práce museli naši lidé udělat, aby se návštěvníci mohli těšit z těchto malých rošťáků.

Další část časopisu se soustředí na novinky v pavilonu Exotarium. V jednom akváriu najdete unikátní ryby, které loví proudem vystřelené vody. Stříkouni jsou velmi zajímaví tvorové a my vám je přiblížíme a vysvětlíme, v čem přesně tato jedinečnost tkví. Společně s nimi obývají expozici lezci. Ti upoutávají pozornost především tím, že se dokážou dlouhé hodiny zdržovat mimo vodní prostředí. Pohyb na souši jim umožňují prsní ploutve spojené s tělem silnými svaly, pomocí ocasu dovedou i skákat.

Ale samozřejmě to nejsou jediné novinky. Značnou pozornost jsme v minulých měsících věnovali kampani Silent Forest (Ztichlý les), kterou vyhlásila Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Velkou měrou nám s tím pomohli studenti Provozně ekonomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně a my jim tímto ještě jednou moc děkujeme.

Nedílnou součástí každého Zooreportu jsou informace ze Střediska ekologické výchovy Hlídka a záchrané

stanice v Jinačovicích. Ani toto číslo nebude výjimkou. Dozvíte se například, kolik zvířat loni zachránili pracovníci stanice, ale i to, co se chystá na Hlídce.

Velkou radost máme z toho, jak se nám daří pomáhat mořským želvám v Indonésii. Jak určitě víte, před rokem jsme na ostrově Nusa Penida otevřeli záchrané centrum. Tentokrát se můžete seznámit s konkrétními jedinci, kterým jsme pomohli. Pevně věříme, že v budoucnu jich bude přibývat.

Kromě pomoci v zahraničí se pocho-pitelně věnujeme také ochraně zvířat přímo v České republice. Na straně 19 se dočtete, jak se snažíme posílit populaci dudků chocholatých na jižní Mo-

ravě. A mohu napovědět, že i letos se nám v jedné ze speciálních budek podařilo objevit mláďata.

Milí příznivci brněnské zoologické zahrady, přeji Vám příjemné čtení a krásný zbytek léta!

Mgr. Michal Vaňáč
vedoucí útvaru vnějších vztahů,
tiskový mluvčí

Příběh brněnských lvíčat

Před rokem touto dobou se v brněnské zoo chystala velká sláva. Přípravoval se příjezd dvou lvů.

Vybrat tu správnou dvojici pro chovný pár je velká alchymie, jíž předchází velká spousta práce, nespočet mailů, telefonů a hodně cestování a v neposlední řadě hodně štěstí, které Zoo Brno přálo: samice Kivu a samec Lolek si padli do oka hned od začátku.

Ani jednomu vůbec nevadilo, že zatímco Lolek se narodil v polském Gdaňsku, Kivu pochází z Portugalska a do brněnské zoo přijela z Ústí nad Labem. Po oťukávání a očuchávání přes kontaktní mříž a úvodním vyjasnění pozic jednoznačně převážily vzájemné sympatie.

„Spojování velkých koček je hodně riskantní podnik. I když se Kivu i Lolek chovali přesně tak, jak měli, nebyli jsme si jistí, jestli vše dobře dopadne. Brzy po spojování přišla Kivu do říše a chovatelé zaznamenali pokusy o páření. Páření u lvů probíhá velmi intenzivně, pár se spojuje opakovaně po několik dnů. Ani když se ukázalo, že námluvy byly úspěšné, neměli jsme zdaleka vyhráno. Pro Kivu to byla první zkušenost s porodem a starostí o potomky,

všechno se musela teprve učit. Nicméně pro nás bylo v tu chvíli nesmírně cenné už to, že jsme věděli, že se samice Kivu a samec Lolek úspěšně pářili a že mohou mít mláďata,“ vysvětlila kurá-

torka chovu savců Zoo Brno Dorota Gremlicová.

První odchovy jsou obecně těžké a často neúspěšné, samice ale nemá jinou možnost, jak se stát dobrou matkou, než že si sama všechno vyzkouší. Proto brněnští chovatelé do odchovu nijak nezasahovali, jen lvici připravili co nejvhodnější podmínky a poskytli jí klid, aby se mohla soustředit na mláďata. Kivu se ukázala jako skvělá matka. Malí lvi přišli na svět 29. prosince, první v 19:53, druhý

Lvíčata s dominantou Africké vesnice – vodojemem v podobě horkovzdušného balónu.

Foto: Eduard Stuchlík

Matka Kivu oba potomky pečlivě hlídá. Foto: Eduard Stuchlík

Anooona a Akashinga si nejraději hrají spolu.

Foto: Eduard Stuchlík

Chvilé „odpočinku“. Foto: Eduard Stuchlík

v 23:55 a od první chvíle se o ně začala pečlivě starat a v bdělé péči nepolevuje.

Ani Lolek nezůstal pozadu. Chovatelé nejprve ponechali lvíčata pouze s matkou, všichni se společně setkali až po několika týdnech. „I výchova divokých lvícat ve volné přírodě probíhá obdobně, samice má kořata schovaná a přivede je ukázat, až jsou připravená,“ doplnila

Gremlicová. Kivu si po opětovném shledání s Lolkem zjednala respekt, aby ochránila mláďata. Jak se ukázalo, Lolek s tím neměl žádné problémy a s lvícaty se rychle sžil. A to i tehdy, když se rozhodli udělat z bambulky na jeho ocase nejoblíbenější hračku.

To, že Kivu vychovává samce a samici odhalila až první veterinární pro-

hlídka. Jméno pro holku vybrali příznivci brněnské zoo. Z nabízených možností zvolili krásné jméno Anooona, což v jazyce Shona (jeden domorodých zimbabwských jazyků) znamená „bůh vidí“. Volbu jména pro kluka měl na starosti kmotr lvícat, Radek Štěpánek. Bývalý úspěšný tenista samečka pojmenoval Akashinga.

„Znamená to statečný a zároveň se tak označuje speciální ženská protipytlácká jednotka. Doufám, že se můj kmotřenec ukáže jako statečný lev a bude se mu skvěle dařit. Být kmotrem je pro mě velká čest už proto, že lev je zvíře, které mě provázelo celou mou kariéru,“ řekl Štěpánek.

Jen tak mimochodem, radost z lvícat máme na Mniší hoře po dlouhých 25 letech. A jak už víte z minulého čísla Zooreportu, rozhodně to nebyla jediná skvělá zpráva na konci loňského roku. Zhruba měsíc před lvícaty se totiž po 17 letech narodila také mláďata levhartům cejlonským.

Ovocný strom vyvrácený vichřicí posloužil lvům jako skryš vhodná k odpočinku. Foto Eduard Stuchlík

Lvíčata nepřehlédnete. Anoona a Akashinga poznávají venkovní expozici

Obě lvíčata začala od poloviny dubna chodit s matkou Kivu do expozičního výběhu, jejich otec Lolek byl vždy někde opodál, mnohdy mohli návštěvníci vidět celou lví rodinu pospolu.

Oblíbeným místem odpočinku lvů se stal malý pahorek v nejvýše položené části výběhu, poblíž vchodu do Africké vesnice. Zvědavá mláďata někdy při-

cházela až k oplocení, aby si zblízka prohlédla nadšené návštěvníky. Dědilo je pouze „území nikoho“, jen asi metr široký, návštěvníkům nepřístupný pás

Zlomený kmen stromu vybízel mláďata lvů k procházkám.

Foto Eduard Stuchlík

přiléhající k expozici. Pokud se v tomto prostoru náhodou objevil člověk, samice ihned začala mláďata bránit a na oplocení ostře zaútočila.

Lvi samozřejmě využívali celý výběh a prozkoumávali různá jeho zákoutí. Oblíbili si také jedno místo, které na první pohled vypadalo jako umělá dekorace, ale bylo dílem vichřice Herwart. Ta loni v říjnu poničila v Česku, a to hlavně ve smrkových monokulturách, více než milion metrů krychlových dřeva a za oběť si vzala i jeden ovocný strom, který stál v novém výběhu lvů společně s duby a jilmy, patřícími k původnímu porostu Mniší hory. Kmen třešně o průměru asi půl metru se ve výšce přibližně jednoho a půl metru nad zemí zlomil a koruna zůstala ležet na zemi. Spojení s kořenovým systémem se ale nepřerušilo zcela, protože ležící strom na jaře vykvetl, později na něm vyrašily listy. Vznikla tak houština, kterou lvi rádi používali jako skryš. Silný kmen zaujímající vodorovnou polohu přitom vybízel mláďata k procházkám s lepším výhledem do okolí.

Zatímco dvojčata levhartů, narozená v naší zoo v listopadu 2017, byla v červnu tohoto roku už skoro stejně velká jako rodiče, lvici Kivu stále provázela hravá odrůstající koťata.

Bc. Eduard Stuchlík

**Rádio Krokodýl je nejposlouchanejší
regionální rádio v České republice!**

r á d i o
KROKODÝL
FM 103

**Týdně bavíme
388 000 uší**

www.krokodyl.cz | www.facebook.cz/radiokrokodyl

Zdroj: Radioprojekt-SKMO, STEM/MARK-MEDIAN (věková skupina 12-79 let,
1.7.2017 - 17.12.2017, weekly reach, ČR) | Reklama: A - AGENT s.r.o., 602 416 533, obchod@krokodyl.cz

Nový druh antilopy se zabydlel ve výběhu Safari

Vícedruhovému výběhu Safari, který je součástí expozice Africká vesnice, dominují velcí kopytníci – žirafy síťované (*Giraffa camelopardalis reticulata*) a zebry Chapmanovy (*Equus quagga chapmani*). Návštěvníci brněnské zoo v něm mohou pozorovat i nový druh antilopy, buvolce běločelý (*Damaliscus pygargus phillipsi*).

Samci Makalo a Mel přicestovali v srpnu 2016 ze Zoo Liberec, kde se narodili v lednu 2015 jako poloviční bratři (mají různé matky, ale stejného otce). Samice Amali, narozená v červnu 2014 v Zoo Magdeburg v Německu, do Brna dorazila v září loňského roku z německého Safariparku Hodenhagen.

Buvolci běločelí, turovití sudokopytníci z podčeledi buvolcovití (*Alcelaphinae*), jsou jedním ze dvou poddruhů buvolce pestrého (*Damaliscus pygargus*). Dosahují délky těla 140–160 cm a výšky v kohoutku 85–100 cm. Váží až 80 kg (samice jsou subtilnější), dožívají se až 17 let, samice rodí jedno mládě. Obě pohlaví nosí rohy, u samců dlouhé až 50 cm. Rohy lyrovitého tvaru jsou silně kroužkované a mírně zahnuté. Srst je vybarvena v odstínech hnědé, výrazná je bílá skvrna na obličeji a bílé konce končetin.

Původním místem výskytu buvolců běločelých jsou náhorní roviny ve vnitrozemí Jihoafrické republiky a v Lesothu. Nadmořská výška jihoafrického centrálního plató se většinou pohybuje v rozmezí 1 200 až 1 800 m. Tamní biotop s podnebím subtropickým až mírným je porostlý travinami, dřevinný pokryv zabírá maximálně 10 % jeho plochy. Poměrně časté jsou tam požáry způsobené úderem blesku do suché ve-

getace. Buvolec běločelý spásá nízkou travu už od délky pouhých 0,5 cm, stébel delších než 6 cm si nevšímá. Jako první spásáč se objevuje na spáleništích, kde se spokojí s právě rašícími druhy trav. Vykazuje denní aktivitu s dvěma vrcholy – ráno a večer. Polední vedra překonává vstojí. Osa těla je přitom orientována severojižně a hlava, skloněná k zemi, směřuje ke slunci. Samci jsou výrazně teritoriální, svoje území si vyznačují hromadami trusu a sekretem nadocnicových žláz. Cizího samce zahánějí, souboje však nejsou časté, většinou se konkurenti pouze zastrašují. Na svém území se samec páří s více samicemi, stádo, které pak vede, se skládá s těchto samic a jejich mláďat a má většinou kolem dvaceti členů („harém“ jedno samce může mít někdy až 25 samic).

Pokud je v místě dostatek pastvy, samec obývá svoje teritorium celoročně.

Poddruh buvolec bělořitný (*Damaliscus pygargus pygargus*) se vyvíjel v odlišném prostředí, v nízko položených pobřežních oblastech na jih od Kapského pohoří (v nejjižnější části kontinentu). Tito buvolci tam spásali keřovitou vegetaci zvanou fynbos, která jeví nejvyšší diverzitu rostlinných druhů na světě. Hranice původních areálů obou poddruhů jsou v nejbližším místě vzdáleny asi 300 km. Osud

Rady velkých balvanů, které vysocí kopytníci nepřekročí, poskytují buvolcům prostor ke klidné pastvě. Foto Eduard Stuchlík

Skupina zeber Chapmanových prochází kolem jezera ve výběhu Safari. V pozadí pár buvolců běločelých. Foto Eduard Stuchlík

buvolce bělořitného byl po příchodu bělošských osadníků do jižní Afriky stejný jako osud buvolce běločelého. Oba poddruhy už před více než sto lety z volné přírody vymizely a nyní žijí jen v rezervacích, v oborách a na farmách.

Evropští přistěhovalci už během 19. století buvolce téměř vyhubili, lovili je pro maso a kůži. Naštěstí někteří farmáři pochopili ekonomický potenciál druhu a začali zakládat jeho chovy. Když ve 20. století vznikaly na jihu Afriky přírodní rezervace, zachránilo se v nich i několik desítek posledních divoce žijících buvolců. Jejich počty začaly vzrůstat především na farmách a v oborách, které se rozšířily i mimo oblast původního výskytu, například do Mosambiku, Zimbabwe a Namibie. Velká většina buvolců žije v současnosti na farmách a v oborách, odhady celkové početnosti poddruhu buvolec běločelý se různí a pohybují v rozpětí od 77 000 do 240 000.

Buvolci poskytují chutné maso, zpracovává se i jejich kůže, v oborách navíc

probíhá trofejní lov. Farmáři také prodávají živé buvolce do zájmových chovů, k tomu někdy využívají vyšlechtěné přirozené barevné varianty (bílé či žluté). Buvolec se stal modelovým zvířetem, které se podařilo zachránit díky jeho hospodářskému využití. Nic ale není zadarmo. Objevila se nová hrozba. Vyšlechtěná zvířata přinášejí pokles genetické diverzity, a co víc: farmáři kříží buvolce běločelé s buvolci bělořitnými, přibližně třetinu populace buvolců chovaných v lidské péči už tvoří kří-

ženci. Nebezpečí, že uniknou do rezervací, trvá. Druh jako takový byl zachráněn, ale budoucnost originálních, nenahraditelných genů poddruhů jistá není.

Bc. Eduard Stuchlík

Pár buvolců běločelých (vpravo samec). Rohy samců jsou silnější a výrazněji kroužkované. Foto Eduard Stuchlík

Lukostřelci rybí říše ovládají dokonale zvláštní způsob lovu

Stříkouny lapavé (*Toxotes jaculatrix*), středně velké ryby z asijských tropů, Zoo Brno přechodně chovala už v minulosti. Nyní mají nově upravenou nádrž, která je jen zčásti naplněná vodou. Do prostoru nad hladinou navíc vyčnívá kmen mangrove, sloužící k demonstraci zvláštního způsobu lovu, který stříkouni, označovaní též jako lukostřelci rybí říše, ovládají dokonale. (Starořecké slovo *toxotes* znamená lukostřelec či lučištník.)

Tyto ryby, vybavené několika unikátními adaptacemi, se živí převážně hmyzem, který se pohybuje po vegetaci nad vodní hladinou. Tenkým proudem vody vystříknutým z tlamy přesně zasahují drobnou kořist až na vzdálenost kolem jednoho a půl metru. Zasažený a následně sražený hmyz padá na hladinu, a tam jej stříkouni bleskově polapí. Kořisti, která není příliš vzdálená, se umějí zmocnit i přímo, při výskoku do výšky až 30 cm. Nicméně výskok je energeticky náročnější, proto stříkouni

dávají přednost stříkání. I když až 90 % jejich potravy tvoří různé druhy hmyzu, jsou stříkouni všežravci. Požírají i části rostlin, jako jsou uvařené pupy, jako jsou uvařené pupy, jako jsou uvařené pupy.

Na tvorbě soustředěného proudu vody se podílejí dvě dutiny: žaberní a ústní (tlamka).

Stříkoun nasaje vodu do tlamky žaberními štěrbinami, které pak uzavře kostěnými víčky. Nepravý jazyk (jazykovou kost obalenou měkkou tkání),

vyrůstající z dolní čelisti, přitlačí k hornímu patru, který je opatřen podlouhlou drážkou zakončenou malým otvorem. Stisknutím skřelí stříkoun zvýší tlak vody v drážce, a ta pak funguje jako hlaveň pušky či indiánská stříkačka. Stříkoun, který si vyhlédne kořist, k ní připluje co nejbližší a nad hladinu mírně vysune tlamu, aby „střela“ nemusela překonávat odpor vody. Před stříknutím zaujme optimální polohu těla, přičemž je schopen kořist zasáhnout pod různými úhly. Osa těla a vystříknutý proud vody vždy svírají stejný úhel (kolem 30°).

S loveckou technikou souvisí i adaptace zraku. Stříkouni mají velké pohyblivé oči, jejichž zorné úhly se částečně překrývají, a ryby jsou tak schopny z dvojrozměrných obrazů složit obraz trojrozměrný, umějí tedy vnímat okolí prostorově a odhadovat velikost a vzdálenost kořisti. Specifickým zakřivením oční čočky získávají schopnost při určitém úhlu pohledu zaostřit z vody na objekt ve vzduchu tak, aby přitom eliminovali lom světla procházejícího dvěma optickými prostředními. Zpracování takových vjemů je vyhrazena značná část plochy sítnice oka stříkounů a dospělci zasáhnou cíl většinou už na první pokus. Stříkouni žijí a loví

Oblíbeným biotopem stříkounů bývá okolí kořenů mangrove.

Osa těla stříkouna a vystříknutý proud vody vždy svírají úhel kolem 30° .

v hejnu a umění přesně se trefit si mláďata osvojují pozorováním starších jedinců.

Stříkouni lapaví mají stříbrné tělo se čtyřmi až pěti protáhlými černými skvrnami trojúhelníkovitého tvaru, směřujícími od hřbetu k břichu. Samce od samic rozeznáme jen velmi těžko. Přirozeným biotopem stříkounů lapavých jsou – v oblasti od Indie po tichomořské ostrovy a severní Austrálii – mělčiny na mořském pobřeží, většinou s porosty mangrove. Avšak spatříme je i na širém moři či v řekách, jezerech a zavlažovacích kanálech ve vnitrozemí, mohou tedy žít ve vodě brakické, mořské i sladké (k chovu se doporučuje voda s mírnou salinitou). Loví většinou za přílivu, kdy zvýšená hladina moře ryby více přiblíží k hmyzu lezoucímu po větvích. Stříkouni lapaví dorůstají do délky těla až 40 cm a v Asii občas slouží jako potrava lidí. Jedinci chovaní v akváriu bývají menší (do 25 cm). Odchovy v zajetí jsou vzácné, akvaristický trh zásobují pěstírní v jihovýchodní Asii a importy z přírody. Jak velké jsou volně žijící populace, známo není, nevíme ani, jak dalece je ovlivňuje rybolov. Světová organizace ochrany přírody (IUCN) řadí stříkouna lapavého ke druhům málo ohroženým (kategorie LC).

Se stříkouny lapavými v naší nádrži žijí i stříkouni pětitrnní (*Toxotes chatareus*) – z českých a slovenských zoologických zahrad tento druh chová pouze Zoo Brno. Rod *Toxotes* má sedm druhů, všechny jsou schopné na svoji kořist ústy vystříknout soustředěný paprsek vody. Nádrž stříkounů v pavilonu Exotarium je také vybavena souší, na níž žije skupina ryb, které velkou část svého času tráví na vzduchu – lezci obojživelní (*Periophthalmus barbarus*)

Bc. Eduard Stuchlík

▲ Stříkouni zasahují proudem vody cvrčky lezoucí po kmeni mangrove.

Lezci dýchají nejen žábami, ale i povrchem kůže

Životu na rozhraní dvou odlišných prostředí – vody a souše – se přizpůsobili lezci obojživelní (*Periophthalmus barbarus*). Tyto ryby vynikají nejen zvláštní anatomickou stavbou, ale i neobvyklým chováním. Tři jedince, dva samce a jednu samici, chováme v pavilonu Exotárium společně se stříkouny, o nichž píšeme na předcházející straně. Do hladiny nádrže stříkounů jsme lezcům instalovali umělou souš.

Lezci upoutávají pozornost především tím, že se dokážou dlouhé hodiny zdržovat mimo vodní prostředí. Pohyb na souši jim umožňují prsní ploutve spojené s tělem silnými svaly, pomocí ocasu dovedou i skákat. Oči mají na hlavě vysoko postavené, pohyblivé, s ostrým viděním ve vodě i na vzduchu, otáčející se očníce umožňuje dobrou orientaci. Často je zastihneme v poloze, kdy tělo je ponořeno ve vodě, z níž vyčnívají jen oči. Dýchají žábami, ale nejen jimi. Při pobytu na souši využívají – pomocí silně pro-

krvené kůže – vzdušný kyslík. Vysychání žaber zabraňuje žaberní vak, do něhož lezci před výstupem na souš nabерou vodu, a víčko, kterým vak uzavřou. Neobvyklé či unikátní adaptace se vyvinuly v důsledku kolísání vodní hladiny při odlivu a přílivu, kterému se lezci dokázali přizpůsobit.

Lezci obojživelní dorůstají do délky až 25 cm, protáhlé, ze stran mírně stlačené a vpředu válcovité tělo mají vybarveno do různých šedomodrých a hnědých tónů s tmavými skvrnami a světlým tečkováním

na boku. Pohlavní dimorfismus je málo zřetelný. Dožívají se věku kolem osmi let. Jikry kladou do nor hlubokých až jeden metr, jejichž vchod bývá část dne na suchu. Odchov v zajetí je obtížný (největším a pravděpodobně i nejúspěšnějším chovatelem lezců je Burgers' Zoo v nizozemském Arnhemu, kde je chováni ve speciálním pavilonu pro živočichy žijící v mangrovových porostech).

Domovem lezců obojživelných jsou mělká bahnitá pobřeží západní Afriky od Angoly po Senegal. Vyskytují se tam zejména v místech, kde se řeky vlévají do moře a kde se vyvinuly husté porosty mangrove. V době přílivu žijí v brakické vodě, avšak za odlivu zůstávají v bahnitě dně nebo se přemísťují na chřadovité kořeny mangrove, kameny nebo písek. Drobnou masitou potravu – larvy hmyzu, rybí potěr, malé korýše – loví ve vodě i na souši.

Rod lezec (*Periophthalmus*), patříci do čeledi hlaváčovitých (*Gobiidae*), obsahuje 18 druhů a jeho areál výskytu zahrnuje pobřeží s mangrovovými porosty v tropech Afriky, Asie i Austrálie. Atlantické břehy Afriky obývají pouze lezci obojživelní.

Bc. Eduard Stuchlík

Lezci obojživelní mají protáhlé, ze stran mírně stlačené a vpředu válcovité tělo, vybarvené do různých šedomodrých a hnědých tónů s tmavými skvrnami a světlým tečkováním na boku. Foto Eduard Stuchlík

Silné prsní ploutve umožňují lezcům pohyb na souši.

Foto Eduard Stuchlík

Otevřeli jsme nový sezónní vstup

Brněnská zoo zprovoznila od pondělí 2. července nový sezónní vstup u odstavné plochy v Kníničkách. Hlavním důvodem je větší pohodlí pro návštěvníky.

„Odpadne tak nutnost vracet se několik set metrů zpět z Kníniček ke klasickému vstupu. Přímo u odstavné plochy si v pokladně všichni zájemci koupí vstupenky a do zoo se dostanou hned na druhé straně silnice pod Beringií,“ vysvětlil ředitel Zoo Brno Martin Hovorka.

Dočasná pokladna je umístěna v dřevěném prodejním stánku v areálu bývalého VUT. Po nákupu vstupenek přejdou návštěvníci na druhou stranu Ondrovy ulice. Sezónní vstup se nachází u plynoměrné stanice v zadní části areálu Zoo Brno. Jsou zde nainstalovány dva turnikety a branka pro kočárky. Návštěvníci se pak dostanou po zpevněné cestě a dřevěné lávce k expozici lišek polárních.

V dočasné pokladně se prodávají základní vstupenky a přenosné permanentky, akceptujeme ale samozřejmě také nepře-

nosné a pojízdné vstupenky. Platba je možná pouze v hotovosti.

„Je to sice dočasný, ale plnohodnotný vstup. Doufáme, že se tím uleví hlavním pokladnám a zároveň bude přístup do Zoo Brno pro všechny návštěvníky příjemnější a rychlejší,“ doplnil Hovorka.

Sezónní vstup je otevřený každý den až do konce srpna, v září pak o víkendech a státním svátku. Vstupenky je možné koupit vždy od 9 do 17 hodin.

DĚTI DEXEMPO

ZADARAX?

Vyčarujete jedině na
www.kouzelne-leto.cz

SVĚT VODNÍCH ZÁŽITKŮ

AQUALAND MORAVIA

Děti pěly pro pěvce

Na úbytek a vymírání ptačích druhů v tropických deštných lesích jihovýchodní Asie upozorňuje osvětová kampaň, kterou letos vyhlásila Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Kampaň nese název Ztichlý les – Asijská krize pěvců [Silent Forest – Asian Songbird Crisis]. Stejně jako i do předcházejících kampaní EAZA, i do této se rovněž zapojily české zoologické zahrady – mimo jiné organizací pěvecké soutěže. V Zoo Brno soutěž vyvrcholila při oslavě Dne Země 21. dubna 2018.

Z kriticky ohrožených ptáků jihovýchodní Asie chová Zoo Brno majnu Rotschildovu (Leucopsar rothschildi).

Každým dnem mizí z lesů jihovýchodní Asie obrovské množství zpěvných ptáků, kteří slouží jako výnosný obchodní artikl. Nadměrná poptávka poštihuje v regionu stovky ptačích druhů a miliony jedinců ročně. Ty nejžádanější z nich již z mnoha míst původního výskytu zmizely a ocitají se na pokraji vyhynutí. Příčiny krize jsou v této části světa hluboce zakořeněné v tradici chovu zpěvných ptáků jako domácích mazlíčků. Čím více jich místní obyvatelé doma chovají, tím větší prestiž ve svém okolí získávají. Nejde však pouze o domácí mazlíčky. Velkou roli v masivním úbytku pěvců hrají i populární pěvecké soutěže, protože pro mnoho rodin jsou příležitostí, jak si finančně přilepšit. Kultura a chov ptáků se tak postupem času proměnila ve sport a masivní průmysl, který živí nejenom lovce a prodejce, ale i výrobce a dodavatele klecí, potravy a doplňků. Přestože například v Indonésii existuje mnoho legálních chovatelů ptactva, i nadále tam přetrvává alarmující počet pytláků a překupníků, kteří nelegálně obchodují s pěvci odchycenými ve volné přírodě. Mnoho z nich však v malých klecích, ve kterých jsou po odchytu drženi, nepřežije více než několik dní.

České zoologické zahrady, které při minulých kampaních EAZA organizovaly dětské literární a výtvarné soutěže, tentokrát vyhlásily soutěž pěveckou. Pravidla soutěže nebyla jednoduchá. Žáci měli za úkol složit český text na melodii složenou v Zoo Chester ve Velké Británii pro tuto kampaň. Písničku museli také nacvičit, na kameru natočit výsledek společného úsilí a podělit se o něj. Organizátoři jihomoravského kola soutěže (studenti Provozně ekonomické fakulty Mendelovy univerzity společně se vzdělávacími pracovníky Zoo Brno) byli sami zvědaví, kolik odvážlivců se s takto náročným úkolem dokáže poprat.

V Jihomoravském kraji úkol zvládly jen tři pěvecké týmy, které však odevdaly mimořádně kvalitní příspěvky. Jejimi autory byla 3. třída ze ZŠ Babice nad Svitavou, 6. třída ze ZŠ na Vejrosově ul. v Brně a 7. třída ze ZŠ na Slovanském nám. v Brně. Slavnostní vyhlášení výsledků pěvecké soutěže a předání cen proběhlo 21. dubna 2018 v Zoo Brno při příležitosti oslav Dne

Výherci soutěže ze ZŠ Babice nad Svitavou.

Foto: Jana Kratochvílová.

Země. „Překvapilo mě, jak byly děti odvážené. Vůbec se nebály mluvit na mikrofon před obecnstvem a poté odpovídat na dotazy našich kameramanek Veroniky Matějkové a Terezy Fogašové,“ svěřil se student zmíněné fakulty Petr Miklošík a dodal: „Z pohledu jednoho z hlavních pořadatelů jsem si organizaci pěvecké soutěže moc užil, byla to pro mě velmi cenná zkušenost.“

Také o odpolední program Dne Země v Zoo Brno se zasloužili studenti provozně ekonomické fakulty. Vytvořili čtyři stanoviště soutěžní stezky – U Tygrích skal, ve srubu indiánů kmene Haida, v Africké vesnici a v pavilonu Tropické království. Na stanovištích děti dostávaly různé úkoly a za ně razítka. Musely získat nejméně tři ze čtyř, aby na konci dostaly odměnu. „Úkoly byly rozděleny dle věku, aby žádné z dětí nemělo pocit, že disciplínu nezvládne, nebo naopak, že je moc snadná nebo nezábavná,“ vysvětlila průběh zápolení studentka Martina Kutálková. U prvního stanoviště děti soutěžily ve hře pexeso, vybarvovaly omalovánky ohrožených pěvců jihovýchodní Asie, malovaly obrázky či třídily odpad. „To vše se může zdát jako banalita, ale při třídění jsme poučili nejedny rodiče,“ doplňuje Kutálková a vysvětluje: „Třeba roličky od toaletního papíru opravdu patří do směsného odpadu, stejně jako obaly od léků

či proložky od vajíček.“ U druhého stanoviště studenti prověřili, zda naše děti dokážou prolézt pavučinou z provazu bez rozeznění rozvěšených rolniček nebo dopravit vajíčko na lžičce bezpečně zpět do hnízda. Třetí stanoviště v Africké vesnici testovalo smysly, například pouze po hmatu měly děti poznat, které zvíře je ukryto v krabici. Soutěžící poznávali stopy zvířat či přiřazovali zvířata do správných kontinentů. Nejvíce zaujalo rozpoznávání zvuků zvířat, dětem nečinilo potíže poznat hlas lva či orla, překvapivě však váhaly při hlasech

ovce a kozy. U posledního stanoviště si děti mohly samy vyrobit zvířecí masky, které jim moc slušely.

Když děti přebíraly ceny, byla to radost dívat se na šťastné usměvavé tváře, plné dojmů a zážitků. Odměnou pro úspěšné soutěžící byly sladkosti, omalovánky, pexesa, bloky, kšiltovky či trička. Počasí přálo a sluníčko hrálo skoro letně. Do Zoo Brno přišlo 21. dubna 4 450 návštěvníků a soutěžní stezku úspěšně absolvovalo 220 dětí.

Rádi bychom poděkovali odvážným soutěžícím i jejich pedagogům, kteří nám poslali krásná pěvecká videa. Doufáme, že zpěv ve školách i mimo ně neutichne. A že neztichnou ani naše lesy.

EAZA si klade za cíl nasbírat v rámci kampaně peníze na 6 vybraných záchranných projektů v jihovýchodní Asii. Jedná se o terénní výzkumy a budování záchranných center pro nejohroženější druhy pěvců. Do pomoci záchrany pěvců se ale může zapojit i široká veřejnost. V rámci kampaně probíhá sbírka dalekohledů. Zájemci mohou svůj starý (ale stále funkční) dalekohled donést do zoo ve svém nejbližším okolí. Nashromážděné dalekohledy budou poskytnuty místním dětem v Asii a prostřednictvím výukových programů poslouží k rozvíjení jejich zájmu o životní prostředí a jeho ochranu. Více informací naleznete na: www.silentforest.eu.

Studenti PEF MENDELU

Organizátorky z PEF MENDELU.

Foto: Jana Galová.

Rok v záchranné stanici

Záchranná stanice pro volně žijící živočichy v Jinačovicích završila už tři a půl roku obnovené existence. Její zaměstnanci se činili i loni, kdy zasahovali a pomáhali u celkem 314 zvířat.

„V roce 2017 jsme poskytli pomoc zvířatům v celkem 266 případech, což představovalo 314 jedinců zastupujících 46 druhů zvířat. Počet přijatých zvířat se v loňském roce stabilizoval. Nejčastěji jsme přijímali savce, zejména pak ježky západní a netopýry rezavé, z ptáků pak kosy černé, poštolky obecné a drozdy zpěvné. Do stanice dorazilo také devět zvláště chráněných druhů, z toho jedna třetina patřila k ne-

topýřům,“ vysvětlil vedoucí záchranné stanice Radek Fícek.

Na třetiny se rozdělil se také důvod příjmu do Jinačovic. Tento podíl připadl jak na mláďata, tak na zraněná zvířata. Asi 15 % tvořil odchyt, z desetin se jednalo o vysílená zvířata. „Zhruba 50 % zvířat bylo vypuštěno, obdobný podíl se týká i zvířat utracených či uhynulých, malá část zvířat byla předána do péče jiného zařízení. Okolo

Sýkora uhelníček je dalším druhem drobných pěvců, který se dostal do stanice. Nechala se odchytit, když posedávala po zemi. Byla vysílená, ale brzy po pominutí těch největších mrazů jsme ji mohli vypustit.

pět procent tvoří zvířata, která zůstala ve stanici do roku 2018,“ doplnil Fícek.

Život v záchranné stanici se ale neskládá pouze z péče o zvířata či jejich odchytu. Velkou část tvoří také vzdělávací činnost a osvěta. Zaměstnanci si tak zavítali například na přednášky do brněnské zoo, které se konaly v rámci jarních a letních táborů. Důležitou akcí v roce 2017 bylo také školení hasičů týkající se manipulace a odchytu netopýrů. A protože součástí osvětové práce jsou i média, představili jsme naši činnost v pořadu České televize Sama doma.

Další příležitostí, jak seznámit veřejnost s naší prací, byla putovní výstava ve Středisku ekologické výchovy Hlídka na Špilberku s názvem Příběhy zvířat v záchranné stanici. „Na 15 panelech rozvíjí příběhy konkrétních zvířat, která se do záchranné stanice dostala. Na těchto konkrétních případech představuje jednoduchá řešení těchto situací. Texty o zvířatech jsou vytvořené přístupnou formou příběhů, jsou doplněny názornými fotografiemi a obsahují tipy pro veřejnost, jak mohou sami pro zvířata, která se mohou kdykoliv ocitnout v podobné situaci, něco udělat. Výstava vznikla za finančního příspěvku Ministerstva životního prostředí ČR,“ uvedl Fícek.

Totoho ježka západního k nám přivezly dvě nálezkyně ze Slavkova. Našly jej v noci při cestě z práce, poté co sousedi přes den pálili na zahradě rostlinný odpad. Ježek měl spálené bodliny minimálně na jedné třetině těla, dostával léky, pomalu přijímal potravu. Pokud se také chystáte na zvelebování své zahrádky, nejprve prohrábněte hromádky listů nebo roští a ujistěte se, že se v nich neskrývá žádné zvíře. Zabere to pár vteřin a zabráníte pak takovým smutným případům.

Takto se popálený ježek zotavil. Zatím zůstává u nás v Jinačovicích.

Kroužky pro děti přímo na Špilberku. Přijďte do SEV Hlídka

Středisko ekologické výchovy Hlídka při Zoo Brno si za tři roky své činnosti již získalo mnoho spokojených návštěvníků i stálou klientelu. Pro děti i jejich rodiče či prarodiče nabízíme nejen zábavu a odpočinek v mateřském centru, ale také řadu mimoškolních a osvětových akcí.

Zatímco dopoledne probíhají v prostorách střediska výukové programy pro školní kolektivy, v odpoledních hodinách i některých víkendech láká návštěvníky široká nabídka osvětových akcí. Mezi nejoblíbenější patří například Dožínky, Brambóriáda, Uspávání přírody, Adventní, vánoční nebo velikonoční dílny, Černá hodinka nebo oslava Masopustu.

Od nového školního roku rozšiřujeme také nabídku zájmových kroužků pro děti od pěti do dvanácti let. Z čeho můžete vybírat? Pro děti, které mají rády divadlo a hudbu, baví je básničky a zpívání, je určen kroužek Rolnička. Větší děti si mohou vyzkoušet i roli herců při nácviu divadelní pohádky pro své kamarády i rodiče.

Děti u nás mohou rozvíjet i své výtvarné schopnosti.
Foto: SEV Hlídka

Kdo se zajímá o přírodu, chce se o ní dozvědět co nejvíce a vyzkoušet si péči o zvířata, je vítán v přírodovědně – chovatelském kroužku Lišáček. Čeká ho spousta her a aktivit, několik návštěv v zoologické zahradě a také zvířata chovaná u nás na Hlídce: želvičky Majda a Zajda, chameleon Leon, agama Aladin a několik králíků.

Kroužek Sedmikráska je naopak určen dětem se šikovnými rukama. Vyzkouší různé výtvarné techniky a vyrobí si v něm mnoho pěkných věcí z keramiky, korálků a přírodních materiálů.

Do tajů přírodních věd vás zasvětil kroužek Pokustón, kde si, jak název napovídá, můžete vše sami vyzkoušet formou pokusů a pozorování.

Mlsné jazyčky si přijdou na své v kulinářském kroužku, vedeném profesionální cukrářkou, kde se naučí samy připravit slané a především sladké dobroty, které lákají i svým vzhledem.

Posledním kroužkem jsou Svišti. Děti se mohou těšit na luštění šifer, deskové i venkovní hry, řešení hlavolamů, hledání tajných skrýší a další dobrodružství.

SEV Hlídka je středisko ekologické výchovy při Zoo Brno, sídlící v nově zrekonstruované budově bývalé hradní prachárny v parku Špilberk. Cílovou skupinou střediska jsou především děti předškolního a mladšího školního věku, naše osvětové akce jsou však určeny široké veřejnosti. Naši návštěvníci oceňují krásné prostředí historické budovy, příjemné a ochotné zaměstnance i širokou nabídku aktivit pro děti i dospělé. Navštivte nás i vy a přesvědčte se na vlastní oči. Více informací najdete na webu www.sevhlidka.cz.

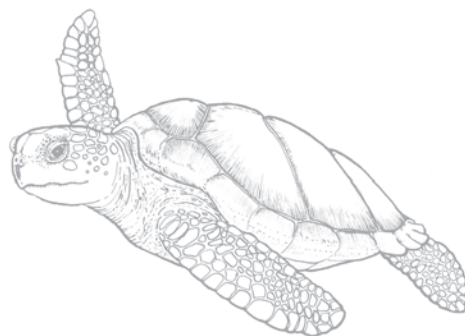
LETNÍ

VÝPRODEJ

...právě teď.

Všechny slevy na
www.DATART.cz

Koruna ze vstupného pomůže záchraně želv v Indonésii

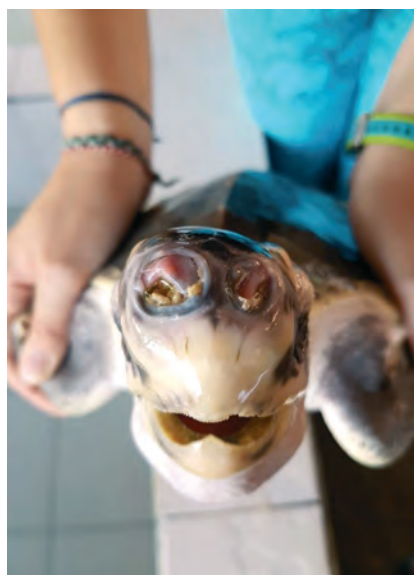
Mezinárodní projekt Kura Kura, kterým Zoo Brno zachraňuje mořské želvy přímo v Indonésii, získal další finanční prostředky na svůj provoz. Činnost rehabilitačního centra na ostrově Nusa Penida podpořila akce Koruna ze vstupného.

Rybařský hák, který měla Imma zaseknutý v ústech.
Foto: Matteo Oliveri

Detailní prohlídka želvy, kterou veterináři pojmenovali Imma.
Foto: Matteo Oliveri

Rose měla nozdry plné hnisu (na snímku před ošetřením)
Foto: Eliza Jinata

Rose po prvotním ošetření.
Foto: Eliza Jinata

Za každého návštěvníka zoologické zahrady tak jedna koruna putovala na tento in-situ projekt, jehož hlavní činností je péče o zraněné želvy, nebo o želvy zabavené pašerákům. Konkrétně peníze poputují na financování provozních výdajů a dobudování výukového centra a ubytování pro veterináře a správce objektu.

Záchrané centrum funguje od 9. května 2017. V posledních měsících se nám podařilo uzdravit několik želv. Jednou z nich je například kareta zeleňavá (*Lepidochelys olivacea*), kterou veterináři pojmenovali Rose. Má asi rok a do našeho centra dorazila se zanícenými nozdry plnými hnisu a oteklou hlavou. Po vyšetření se ukázalo, že trpí rozsáhlou infekcí. Nozdry jsme vyčistili a pravidelně jsme podávali potřebnou medikaci. Rose už se daří dobře, má velkou chuť k jídlu a zotavuje se.

Také jsme pomohli a zpátky do moře vypustili karetu obrovskou (*Chelonia mydas*) pojmenovanou Imma. Měla v ústech zaseknutý velký rybářský hák. Museli jsme ho jemně vytáhnout, ránu ošetřit, vydesinfikovat a pravidelně oplachovat. Po asi dvou týdnech péče jsme ji vrátili zpět do moře na východním pobřeží Bali, kde byla nalezena.

Realizace celého projektu Kura Kura – želvy v ohrožení trvala deset let. Brněnská zoologická zahrada jím navázala na kampaň Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) „Shellshock“, která byla příkladem iniciativy evropských zoo napomoci odvrátit želví apokalypsu.

V roce 2017 přišlo do Zoo Brno celkem 308 112 návštěvníků. Letos to bylo od začátku ledna do konce června přesně 168 988 lidí.

Dudek v otevřené krajině. Foto: Petr Suvorov

Pomáháme dudkům. Speciální budka ukrývala poklad

Velkým úspěchem pokračuje projekt na ochranu dudka chocholatého na jižní Moravě, který před dvěma roky odstartovala Zoo Brno. V jedné z budek (dudníků) i letos zahrnul pár dudků a vyvedl mláďata. Odchov je o to cennější, že tito konkrétní ptáci dokázali proletět veškerými nástrahami ve Středomoří a vrátili se zpět, aby posílili populaci tohoto druhu.

„V druhém roce projektu se dudek chocholatý opět vrátil do stejné umělé hnízdní dutiny. Tento pár dokonce vyvedl pět mláďat. Každé opakované přirozené hnízdění dudka na jednom místě na delší časové škále je obrovským úspěchem,“ řekl zoolog Petr Šrámek.

Dudek chocholatý je přísně tažný pták, který zimuje v Africe. Na své několik set kilometrů dlouhé migrační trase se setkává s mnoha nástrahami – patří mezi ně nejen klimatické výkyvy a na nich závislé potravní zdroje, riziko predace, ale také stále nepolevující ilegální zabíjení člověkem. To se děje nejčastěji v Itálii, na Maltě, Kypru a v Libanonu, ale i v jiných státech Středomoří.

Drobní ptáci jsou chytáni do sítí nebo do lepových pastí, větší druhy

nebo druhy táhnoucí v hejnech jsou hromadně stříleny. V některých zemích se jedná o zabíjení ptáků za účelem přípravy tradičních pokrmů, jinde se může jednat i o náhodnou zábavu. Ročně tak hynou tisíce ptáků, kteří se z Afriky do Evropy už nikdy nevrátí.

„K tradičně ohroženým ptačím druhům patří například hrdlička divoká a křepelka polní, jejichž systematický odstřel vede k razantnímu poklesu divokých populací. Dále lze zmínit žluvy, vlnky, kukačky, mandelíky, strnady, z větších druhů pak dravé ptáky, čápy, jeřáby nebo pelikány. Na sociálních sítích kolují fotografie desítek vyskládaných postřílených ptáků, kterými se lovci chlubí jako trofejemi. Podle Bird-

life International každý rok pouze ve Středomoří zahyne až 25 milionů ptáků,“ doplnil kurátor chovu ptáků Zoo Brno Petr Suvorov.

Projekt na ochranu dudka chocholatého spustila Zoo Brno před dvěma lety. Jeho cílem je posílení populace tohoto druhu pomocí zajištění managementu potravních lokalit a navýšení počtu hnízdních možností. Dudek chocholatý obývá otevřenou krajinu pastvin a luk s občasnými skupinkami vzrostlých stromů nebo i řidších lesů, které mu poskytují potřebné dutiny ke hnízdění.

Terénním monitoringem jsme vybrali pět oblastí, ve kterých jsme umístili tzv. dudníky (speciální budky pro dudky) a zároveň mohli provádět management ploch. V dotčených lokalitách jsme nainstalovali celkem 15 dudníků, které v průběhu sezóny dvakrát kontrolujeme. Už loni se podařilo jednomu páru odchovat čtyři mláďata, letos se do stejného dudníku pár vrátil a mláďata vyvedl celkem pět.

DEN ADOPTIVNÍCH RODIČŮ A

OSLAVA 65. NAROZENIN ZOO BRNO

25. 8. 2018

Přijďte trsat!

VÍCE NA

WWW.ZOOBRNO.CZ

ZOO
BRNO